

Dabilo na naročbo.

S to številko izvršuje torej „Slovenka“ svoj prvi letnik ter stopi s 1. januarjem 1898. na željo naročnic, sotrudnic in naročnikov v drugi tečaj. Uredništvo se bode pošteno trudilo in skrbelo, da bode vsebina listu raznovrstna in zanimiva, a upravnštvo poskrbi, da bode zunanost prikupljivejša, oblika priročnejša in tisek razločnej in lepši. „Slovenka“ bode kakor do sedaj prinašala ali izvirne leposlovne spise ali dobre prevode, osobito iz ruščine. Poleg tega razprave in poučne članke o dolžnostih matere in gospodinje, članke o ženskem vprašanju in o interesu ženskih sploh. Pod „Književnostjo“ bode prinašala kakor doslej objektivne ocene osobito slovenskih proizvodov, pa tudi poročila o književnih in umetniških pojavih v drugih narodih. V rubriki „Razno“ bode prinašala zlasti vesti o ženskem gibanju, „Doma“ pa, kakor do sedaj, praktična navodila za dom.

„Slovenka“ je v nas edini in prvi ženski list, zato se pač nadejamo, da se bodo slovenske žene čim dalje bolj naročevale nanj, osobito zato, ker mu je cena jako nizka in ni treba, da naročevaje se na „Slovenko“, opusté druge slovenske liste. Dan danes se pač lahko reče: Povej mi kaj in koliko čitaš, pa ti povem, kdo si.

Sotrudnikom in sotrudnicam prav lepa hvala; prosimo, da nam ostanete zvesti in zveste ter pridobite, ako le možno, še novih moči.

Cena listu ostane ista: Za nenaročnike „Edinosti“ 3 gld.; za naročnike „Edinosti“ pa le 2 gld.

Uredništvo.

Oblečeni kip.

Ruski spisal Vas. Nemiróvič-Dančenko;
poslovenil Adolf Pahar

— Mama, ali jo zebe?

— Zebe, dušica moja, zebe!

In nežno se je nasmihala kodrastemu modrookemu otroku, gledaje ga, kako je naslanjal podbradek na svoje polne dlani in zamišljeno, otroško-pozorno gledal v plamen svetilke.

— Zakaj ne pové?

— Ona je kamenita, dete moje, in ne more govoriti.

— Kamenita, govoriti ne more! ugibal je petletni Mirko, in mladi duši njegovi se je pokazal, kakor v resnici, njihov veliki vrt, ki se je zdel tako malemu otroku še večji. Mirno, kakor skeleti, stoje tam v mrzlem zraku gola drevesa. Samo semtertja se iskré na vejah sneženi kosmi, Mirko po besedah svoje pestunje trdno veruje, da so to gnezda angeljev. Sneg pokriva vse, tako čist in blesteč, z nekimi drobnimi sledovi, katere dete prosto imenuje „táčice“. Nad brodom, blizo stopnic, spuščajočih se na vrt, stoji belomarmornata, posinjela boginja, tajno gledaje v daljavo sè svojimi negibnimi očmi. Brod je pokrit z ledom, katerega Mirko zeló ljubi.

Tu ga vsak dan vozi na sankah mali strežaj Jurček. Bistro drčita po veselem prostoru in njun smeh mračno poslušajo osaméli, tihi drevoredi...

— Kamenita je in govoriti ne more... In zebe jo... Meni se smili, mama... Zakaj ne ukažeš Jurčku, da jo obleče?...

A zdaj se je srečna mati glasno zasmejala, vzela ga na roke, visoko privzdignila, poljubila njegove oči, poklicala njanjo in odpravila otroka spat. Zaspana starka se je kar čudila — da Mirko ne govori z njo. Ni bila njegova navada! Vselej, kadar ga je pokladala, zahteval je od nje povestij in pravljic, drugače ni hotel zaspati. Jela je navadno, sama ne vedé, kaj melje, pripovedovati kako nezvezano povest sezuvalé mu nogovice. Danes je bilo narobe. Mirko je sam začel:

— Ti poznaš, babica, ono „belo“, ki je na vrtu... Oj, revo zebe, in ona je kamenita in govoriti ne more!

— Aj ti, ti! mu je zapretila z roko. — Glej no, kaj si je izmislil na noč te nepridiprav!...

Zatem je Mirko nejasno pomnil, kakó je prišla mama, poljubila ga in prekrizala. Nató ga je objela tema in ga dolgo obkrožala. Kar se je prikazala v temi bela boginja in, gledáje na njega sè svojimi slepimi očmi, mu govorila:

— Mirko, mene zebe, o kakó me zebe, Mirko!... Tebi je dobro, ti si v topli postelji in tvoja soba je gorka, a kakó je meni?... Jaz sirota se dosihdob razen tebi še nikomur nisem niti smilila.

— Kakó da govoriš, je vprašal začuden, — ko pa ne moreš?

— To ni res!... Jaz morem govoriti s takimi, kakor si ti, katerim se smilim...

Mirko vidi, kako po njenem belem, belem licu tekó solzice in te solzice žaré, kakor kamni v prstanu njega mame...

Nató je bil zopet mrak, — kar je odprl Mirko oči, vzbudil se, uprl se na lakti in kakor zajček gledal izza ograje svoje postelje.

— Njanja... Njanja!...

No, babica hrči. On vidi, kako je od utrujenosti celó usta smešno odprla. V sobi je polusvetlo. Rahlo, rahlo miga ogenj svetilke za rožnatim steklom, in vsakokrat, kadar vzplamtí, nejasno bliskajo za njim očrnéli srebrni okviri svetih podob, posuti s kamenjem, od časa otemnelim, in trepeče na steni senca svetilke in verižic, na katerih visi.

Mirko je zamižal, hotel zaspati, a zaspanec je zbežal. Vstal je na postelji, prijel se za ograjo in pogledal okolo. Belega kipa ni bilo. Ozrl se je v mrak, ki je črnél v odprtih vratih druge sobe in tudi tam ga ni bilo. Mirka nikdo ni plašil, on se je zdravo razvijal, ne boje se temote, ne vedé, da so na svetu razni hudobni ljudje. V pravljicah svojih mu je njanja malo pripovedovala o njih — njeni junaki so bili večinoma črni mački, rogati kozli, sive miške, zajčki-uhljači, kure-dure*) in drzni petelini. Iz tega začaranega sveta ona ni vhajala; ako je

*) Neumne.

hotela otroka prestrašiti, mu je govorila: zdaj pride lovski pes in te ugrizne za nos. No, Mirko ni veroval v take pse. Te pse, katere je poznal, je sam nadlegoval, z veseljem se zarivaje s svojimi debelimi prsteci v njih gosto dlako.

— Njanja, a, njanja! klical je otrok.

A ta je še slajše zahrčila in usta še širje odprla.

— Viš, pogledal je nánjo otrok, — a sama pravi, da vrana sama zleti v usta!...

Mirko je sedel v postelji in jel misliti. Smilila se mu je „bela“, tako smilila... Vsi so oblečeni, pokriti, edino ona je na mrazu. Da bi vsaj imela kako ruto, bilo bi bolje. In kar hipoma se je lotila otroka strastna želja, sedaj, ravno sedaj pomagati jej. Vse eno — nikdo ne izvede, ako pa izvedó, tedaj samo stara njanja malo pogodrnja. Mama — ta še pohvali. Ona mu je čestokrat govorila: „Mirko, onim, ki nimajo ničesa, moramo vselej pomagati.“ Oče, ko pride iz mesta in izvé, poreče: „Ti si junak, Mirko...“ Pomagati je treba... In on, dasi mali, vendar more to storiti. A samo eno je: kakó naj si sam nadene nogovice. Dasi ga njanja draži, ni še mogel dosihdob storiti tega. Vzel je svoje nogovičke, poskusil, — do polovice je šlo, a dalje ne. Taka nemarnost! Naj bo, čevljev ne obuješ. Razen ko bi vzel njanine tople kaloše (suknene copate)? V mahajočih nogovicah prekoraka sobani, a pred stopnicami, katerih na vrt nikoli ne zapirajo, obuje velike, gorke suknene copate, hitro se je dvignil Mirko čez visoko ograjo svoje postelje, zlezal na stol, oblekel hlačiice zadnji del spredaj, na zaboju je ležal njegov kožušek, v tega je vtaknil roke — in dobro je bilo. Zapeti se sam ni znal in tudi ni treba, saj ni daleko... Končavši vse to, se je zamislil: kaj ponese „belej“?... Svojo vrhovno suknjo — ta bode premala. „Bela“ je dolga, a on je majhen in suknja je že njemu kratka. Mislil je že na mamin kožuh, a ta visi na kljuki in kljuke ne doseže, tudi ne, ako zleze na stol. Vendar nekaj — njanino zimsko ruto. Ona jo vselej, kadar leže, natanko zloži na zaboj. Eden konec gleda izpod obleke. Otrok ga je prijel iz izvlekel ruto, hitro vzel eno kalošo pod pazduho, v drugi roki je imel ruto. A kam naj dene drugo kalošo?... No, Mirko je bil razumen mali in se ni dolgo ustavljal z rešitvijo težavne naloge. Vzel je kalošo in si jo povéznil na glavo namesto kape.

— Uh, kako je temno v dvorani... Tu so okna sè zavésami pokrita in nihála v visoki urni omari vedno tika — rado bi šlo ven, sirota. Časi, ko Mirko ni mogel spati, je čisto mislil, zakaj so je zaprli v leseno omarico? — Kako se tam ziblje, ziblje, a nikdo mu ne odpre. Tesno mu mora biti in tudi svetlobe nima. Čuj, tik-tik, a nikdo ga ne posluša. Mirko bi sam odprl, enkrat je že namérjal, a ključ ima mama in omarica z nihalom ter ura je zaklenjena. Glej, tu v vsprejemni sobi je prijetno, svetlo. Luna veselo gleda skozi okna. Za dečkom po tleh in po steni se giblje njegova dolga, dolga senca. Sam bode enkrat tako velik, večji nego ujec Saša. Na oknu je zafototala tica. Nemara ga je čula, — vztrepetala... Slabo odseva ogledalo, Mirko je po-

gledal tja in se sam sebi zasmeljal. Njanina kaloša moli z nosom proti nebu, zlezla mu je na tilnik, druga je pod pazduho, ruto se vleče za njim, prav kakor bi bil rep tete Sane, katero ata in mama imenujejo gizdalinko... „Koliko ti samih repov raztrgaš“, pravi jej papa. Glej, in zdaj je sam kakor teta Sana...

Za to sobo je ona, iz katere je izhod na vrtno stopnice. Prej se je te bal; tu stoji pri steni zaboj, katerega je imel za mrtvaško rakev. Enkrat ni hotel iti semkaj in povedal o tem očetu: ta je vzel svečo, šel z njim, odkril zaboju pokrov — in v njem je zagledal otrok staro zamazano klado igralnih kart strežaja Jurja, voščilo v škatljici od sardin in ščeti za obuvalo. Odslej je „rakov“ izgubila za otroka vso tajno zanimivost... Notranje duri so bile zaprte sè zapahom. Mirko se je naučil rabiti ga in kadar je odhajal z njanjo na izprehod, jo je navadno nagovarjal: „Daj, daj, njanja, jaz sam, sam!“ Zdaj mu je to pomagalo in on je stopil na stopnice ter zamižal... To je veselo, to je krasno! Zakaj ga neki mama po noči ne pusti na izprehod? Ni li to ono trideseto kraljestvo, trideseto carstvo, o katerem je toliko slišal?... Luna, polna, okrogla — stala je sredi neba; kakor bi jej ugajal ta le vrt, takó je razlivala nad njim svojo srebrno svetlobo. Sneg žari, drevesa žaré v belem krasu — podnevi ni videl takih, podnevi so temna, a zdaj stojé v tulu, kakor lustre, katere mama po leti zavija, da jih muhe ne onesnažijo. A tam ono le, kakor v poročni beli obleki. Mamina sestra se je omožila in bila je ravno tako tanka in bela... Krasno! In brod, brod, kakó leskeče njega ledina, s katere je veter še le včeraj pometal sneg. O, kako je lepo! Zdaj je lepše nego pri solnci: vse belo jasno, čisto, sence so lahne in skozi nje se vse lepo vidi. In na nebu toliko zvezdic, zvezdic! Vsaka mu namigava tako veselo. Oj, oj! Kakor bi ga klicale, naj se pride igrat z njimi! Mrzlo je res in Mirko tišči koleno ob koleno. Zapel bi kožuh na prsni, a kam naj dene ruto?... Res, sedaj nemara tudi zagleda, kedó leta po snegu, čegave so „taticice“, ki se vidijo podnevi na čisti snežini... Tam po strehi se plazi mačka... „Múčika, múčika!“ A ta je samo rep vzdignila in izginila za oglom strehe... Luna postaja vedno svetlejša in svetlejša, sence vedno svetleje in prozorneje, vedno beleja in prazničnejša drevesa v svojem krasnem poročnem nakitu... Mirko je bil zabil, da je v samih nogavicah in zagazil v sneg. Se le ko ga je jelo zebsti v noge, vrgel je kalošo z glave, drugo izpod pazduhe, stopil vánji in dirjaje po snegu zabil k brodu... Kakó vse gori! Vsaka snežinka sama zase blešči in se veseli, da je ni zabil mesečni žarek in jo pobóžal s svojim srebrnim sijajem... Na tej strani so stara drevesa. V njih vrhovih so gnezda kavk, kakor bi bile črne, velike kape padale z neba in obvisle v njih prepletenih vejah. Tu nad brodom je tudi „bela“. Govoriti more. Lažejo, saj je prišla k meni in pravila, kako revo zebe. Mirko je hitro zdirjal k njej, zlezal po stopnicah na mrzli kamen, na katerem je stala, stegnil se na prste, djál jej ruto na pleča, z drugim koncem jo ogrnil in gledal... V glavo jo gotovo zebe... Viš, ona

je gologlava! ... Prijel jo je za kamenito roko, potegnil se na njej in nadél na glavo „bele“ eno njanjinih kaloš... Zgotovivši to, vprašal jo je otrok: „Nu kaj, ali ti je prijetno?“ Kip je molčal. Mirko se je razjezil. „Viš, ko sem spal, — si prišla, jokala, tožila, a sedaj molčiš, kakor bi imela polna usta vodé! Nisi pridna ti! ... In naglo se je spustil doli.

Ko je že odhajal, si je še ogledal. Oblečeni kip je zrl sedaj s svojimi slepimi očmi črez brod v globino drevedreda, zalitega s sinjim svtom lune... V eno nogo, to, ki je bila brez kaloše, — ga je jelo mraziti, stekel je k stopnicam, hitro odprl duri, zaloputnil je in v znanih sobah poiskal posteljo, zaspal kakor ubit, a zjutraj, ko se je zbudil, odprl oči in odrevenel od same radosti...

Kaka čudna krasota je v njega sobici! ... Ne, nikar v sobici; kaka sobica bi bila to, ko pa nima nikjer mej! ... Stene so se pogreznile v neko globino, strop z naslikano ptico se je vzdignil in združil z modrim nebom... Od tal ni ostalo niti one maroge, katero je naslikal on, ko je razbil steklenko olja, katero je prinesla njanja za svetilko... Mirko sam je bil ravno tako bel, kakoršna se mu je zdela boginja včeraj... Ali ima ona krila za plečami? Toliko da ga je objela s svojimi kamenitimi, no zdaj mehkiimi kakor materinimi rokami in leti, leti ž njim daleko — daleko, v lunin svet, kjer stojé krasni srebrni gradovi, prozorni in iz samih stebrov in obokov, za katerimi se vidijo modre sence, kakor nebo... Čudne bele tice leté mimo in bliskajo na njega s svojimi demantovimi očmi... Taki otroci, kakor on, radostno trepečejo v zraku s svojimi belimi krili, podobnimi maminim pahalki iz nojevih peres. Zvezdice, ki so mu včeraj namigavale, se pójajo okolo in skrivajo ter mu kriče nekaj veselega, veselega! „Kje sva?“ vpraša oblečeno boginjo. „Tam, dete“, čuje njen srebrni glasek, kakor bi pel zvonček, — „tam, kjer nikogar ne zebe, kjer nikdo ne joče, ne toži...“ — „A kje je mama? Jaz hočem mamo!“ „Ona se mu v odgovor nasmeje, on jo udivljeno gleda in spozna v njej mamo... „Ali si ti stala na vrtu?“ No, ona pritiska k njegovim ustom svoja in takó veselo, prijetno je obéma in vedno še više in više se dvigata v lazur ter se zibljeta na krilih v čistem prostoru... Belo morje trepeče v globini... Njega srebrni valovi se zaganjajo v bele bregove... Beli gozdovi — goli, a v cvetji, vsi posuti ž njim, razlivajo divno vonjavo... Prijetno je otroku, takó prijetno, da, ko mu „bela mama“ pravi: „Nu, zdaj, dete, morava domov, na zemljo“, on objame njen vrat, se pritiska k njenim toplim prsim in govori: „Letiva še, samo malo še!“

Ko se je zavedel, sklonilo se je nad njim obledelo, zaplakano lice materino. Za njo je stal dobri stari zdravnik, ki je imel v žepu vselej rumeni sladór za Mirka. Na drugi strani je sedel žalostni, shujšani oče.

— Mama, mama! ... Kako lepo je tam! ... Zakaj sva nazaj priletela? ...

— Kje? zasepeče ona komaj slišno.

— Tam, kjer nikogar ne zebe, kjer nikdo ne plaka, kjer so vsi veseli...

— Dolgo si že bil tam, debelušček! smehlja se

mu stari doktor. — Tri tedne si bil bolan. Komaj smo te dobili nazaj! ...

— Mama, a kje je ona? ... Veš, jaz sem jo oblekel! ...

— Vem, vem.

In lahen nasmeh zaigra na njenem licu.

In kako bi ne vedela! Zjutraj, po oni mesečni noči, je prišla otroka vročica in jel je blesti. Nikdo ni umél zakaj, dokler ni njanja segla po svojih kalošah in svoji ruti. Bog vé, koliko časa je minolo, da nikomu ni prišlo v glavo, kaj se je zgodilo, dokler ni pritekel Jurček ves bled.

— Gospa — matuška! je vpil, — na vrtu, na vrtu! ...

— Kaj je? ...

— Boginja naša... Oblečena!

Leteli so tja. Marmornata boginja, zavita v staro njanino zimsko ruto, s kalošo na glavi, je tajinstveno upirala svoj negibni pogled v mistično globino sè snegom zasútihi drevoredov...

Iz Dr. Dežmanovih spisov.

O lepoti in negovanji duha in srca.

(Zvršetek).

Potegovati se moramo za resno izobraženost, koja vedri duh in blaži srce. Vsaka doba življenja je ugodna takemu učenju. Tako je bil Sokrat že starec, ko se je začel učiti muzikaličnih instrumentov in Katon se je začel učiti grškega jezika z osemdesetimi leti, a nič mlajši ni bil Plutarh, ko se je jel učiti latinščine. Glasoviti Franklin je bil star že 50 let, ko se je prejel naravoslovnega preiskovanja.

O tej priliki naj izpregovorim nekoliko o knjigah v obče. Vsaka knjiga nam mora biti družabnica, dokler jo čitamo, a če jo čestokrat ogledujemo, celó prijateljica. Žalostna istina je, da marsikatera elegantna krasotica, ki bi se branila prijeti strganega, umazanega berača za roko, drži čestó po ves dan v roki knjigo iz katere koli sibodi posojilne knjižnice. In knjigo je čitalo že toliko in toliko ljudi in ta knjiga je po zunanosti morda grša, umazanejša od roke onega siromaka, a čtivo morebiti še grše. V naprednih narodih spoštuje vsaka ugledna gospa preveč duševne proizvode svojega naroda, da bi si jih izposojevala iz takih knjižnic. Ona si kupuje knjige, kar je velike moralne vrednosti, kajti čestita oseba se sramuje kupovati malovredne knjige ter čita le boljše in plemenitejše proizvode ter si tako s časom napravi malo a izbrano knjižnico, a po izboru teh knjig more se vsakega lahko presoditi.

Tako bode pa tudi čim dalje manj onih književnih proizvodov, o kojih ne zna kritika reči družega, nego koliko kilov tehtajo.

Ako je pa treba naobraženosti, razuma, estetično uglaženega čustva, kar se tiče ukusa in pristojnosti, treba